

УДК 658.14./17

Заярна Н.М.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства
Львівської комерційної академії***Папарига С.М.***студент
Львівської комерційної академії*

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ УМОВИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

THE WAYS OF STABILIZATION OF FINANCIAL CONDITION OF THE ENTERPRISE IN TERMS OF MODERN ECONOMIC CONDITIONS

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено шляхи стабілізації фінансового стану підприємства з огляду на сучасні умови господарювання. Розглянуто управління грошовими потоками підприємства. Висвітлено основні заходи та шляхи покращення фінансового стану. З'ясовано поняття фінансової кризи на підприємстві й інструменти антикризового управління. Охарактеризовано шляхи подолання фінансової кризи на підприємстві.

Ключові слова: фінансовий стан, грошові потоки, фінансова криза, інструменти антикризового управління.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы пути стабилизации финансового состояния предприятия с учетом современных условий хозяйствования. Рассмотрено управление денежными потоками предприятия. Освещены основные меры и пути улучшения финансового состояния. Выяснены понятие финансового кризиса на предприятии и инструменты управления выхода из финансового кризиса предприятия. Охарактеризованы пути преодоления финансового кризиса на предприятии.

Ключевые слова: финансовое состояние, денежные потоки, финансовый кризис, инструменты антикризисного управления.

ANNOTATION

This article explores the ways of stabilization of financial situation of the company given today's economic conditions. It is considered the management of cash flows. The basic steps and ways of improving the financial situation are determined. The concept of financial crisis in the company and crisis management tools are revealed. The ways of overcoming the financial crisis in the company were characterised.

Keywords: financial situation, cash flows, financial crisis, crisis management tools.

Постановка проблеми. Функціонуючи в ринковій економіці як суб'єкт підприємницької діяльності, кожне підприємство має забезпечувати такий стан своїх фінансових ресурсів, за якого воно стабільно зберігало б здатність безперервно виконувати свої фінансові зобов'язання перед своїми діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками. Набуваючи в ринкових умовах не уявної, а справжньої фінансової незалежності, несучи реальну економічну відповідальність за ефективність господарювання і своєчасне виконання фінансових зобов'язань, підприємства здатні досягти стабільності своїх фінансів лише за суворого додержання принципів комерційного розрахунку, головним серед яких є зіставлення витрат і

результатів, одержання максимального прибутку за мінімальних витрат. Саме ця умова є визначальною для формування фінансового стану підприємства.

Ключовою проблемою багатьох вітчизняних підприємств є підвищення ефективності їх функціонування та забезпечення економічного зростання в умовах посилення конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Інструментом подолання вказаної проблеми є фінансовий аналіз, покликаний ідентифікувати зміни фінансових результатів, контролювати відношення фінансових показників підприємства та його головних конкурентів, визначати загрозу банкрутства, ризиків капіталовкладень, а також орієнтувати на вирішення низки інших аспектів покращення фінансово-господарської діяльності з метою довгострокового планування розвитку і прийняття відповідних управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам пошуку шляхів покращення фінансового стану підприємств присвячено багато робіт вітчизняних та закордонних учених, серед яких треба виділити праці О. Ареф'єва, Д. Городинського, А. Череп, Л. Кириченко, Т. Обуцка, І. Бланка, Е. Хелферта, Ж. Рішара, Е. Альтмана.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття, зумовили необхідність обґрунтування шляхів стабілізації фінансового стану підприємства з огляду на сучасні умови господарювання.

Мета статті. Метою дослідження є виявлення шляхів покращення фінансового стану підприємств, ураховуючи складні умови функціонування внаслідок розвитку політичної та економічної криз в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика його діяльності в певний період, що визначає реальну й потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому [1, с. 132].

Головне завдання оцінювання фінансового стану підприємства – своєчасно виявити й усунути недоліки у фінансовій діяльності, знайти управлінські рішення для поліпшення фінансового стану підприємства та уникнути його банкрутства. Аналіз і оцінювання фінансового стану підприємства здійснюється за допомогою системи економічних категорій, якими він визначається, а саме: фінансової стійкості, рентабельності, платоспроможності й ліквідності, ділової активності.

Удосконалення фінансового стану підприємства можливе за рахунок збільшення вхідних і зменшення вихідних грошових потоків (рис. 1).

Основним заходом покращення фінансового стану є збільшення виручки від реалізації. У свою чергу, розмір виручки від реалізації залежить від такого:

- обсягів реалізації продукції;
- ціни одиниці продукції, що реалізується;
- зниження собівартості продукції внаслідок ефективності використання ресурсів та вдосконалення організації діяльності;
- скоригованої суми прибутку, виходячи із прийнятої стратегії розвитку підприємства тощо.

Також одним із важливих шляхів удосконалення фінансового стану є мобілізація внутрішніх резервів, зокрема проведення реструктуризації активів підприємства; сукупність заходів, пов'язаних зі зміною структури та складу активів балансу; перетворення в грошову форму наявних матеріальних і фінансових активів.

За сучасних умов економічної й політичної нестабільності, недосконалості ринку товарів і послуг та в умовах економічної кризи більшість підприємств так чи інакше стикалося з фінансовою кризою на підприємстві. Зниження рівня кризових явищ на підприємствах можливе не лише завдяки покращенню макроекономічних умов господарювання, а й через збільшення здатності суб'єктів підприємництва оцінити кризовий стан і вміння розробляти й реалізувати найефективніші антикризові управлінські рішення. Це вимагає єдності бачень щодо базових положень теорії антикризового управління підприємством, удосконалення методичних підходів оцінювання та прогнозування кризових

явищ, що вагомо вплине на якість вироблення антикризових рішень.

Фінансова криза на підприємстві – це найчастіше результат неефективної роботи певних підрозділів підприємства на попередніх етапах його життєвого циклу. Вона може бути наслідком кризи збуту, організаційної кризи, навіть кризи управління персоналом, спричиняючи розгортання виробничо-технологічної кризи на підприємстві, доводячи його до повного банкрутства, потреби докорінної зміни як напрямів діяльності підприємства, так і його внутрішнього економічного механізму.

У процесі всієї виробничо-господарської діяльності формується стійкий фінансовий стан підприємства, тому діагностику фінансового стану можна об'єктивно здійснити використовуючи не один, навіть найважливіший, показник, а тільки за допомогою комплексної системи показників, що дають змогу детально й усебічно охарактеризувати господарсько-фінансове становище підприємства. Для раннього виявлення ознак кризового розвитку підприємства та швидкого реагування на зміни в середовищі його функціонування виникає необхідність застосовувати різноманітні підходи до оцінювання його фінансового стану, які, на нашу думку, варто застосовувати у двох площинах: комплексний аналіз і експрес-діагностика. Різниця між цими двома методами полягає в широті аналізу, глибині дослідження й детальності підходів до різних сторін діяльності підприємства [2, с. 241].

Незважаючи на те що для всіх підприємств причини виникнення фінансової кризи індивідуальні, можна виділити кілька універсальних, найбільш поширених і перевірених часом інструментів керування виходу з фінансової кризи підприємства.

• Зниження витрат. Процес антикризового управління рекомендується починати зі зниження наявних витрат. В умовах кризи скорочення витрат – один із найбільш діючих інструментів, яким підприємство може скористатися для стабілізації фінансового становища. У несприятливих фінансових умовах основним інструментом є нормування всіх статей витрат і твердий контроль за виконанням установлених нормативів. Такий підхід не можна назвати революційним, але він приносить відчутні результати й дає змогу утримати витрати компанії на заданому рівні. Для цього необхідно на початку й наприкінці звітного періоду проводити інвентаризацію. Для зниження витрат компанії в умовах кризи необхідно таке: жорсткість процедур авторизації витрат, мотивування персоналу на зниження витрат, не пов'язаних з основною діяльністю компанії.

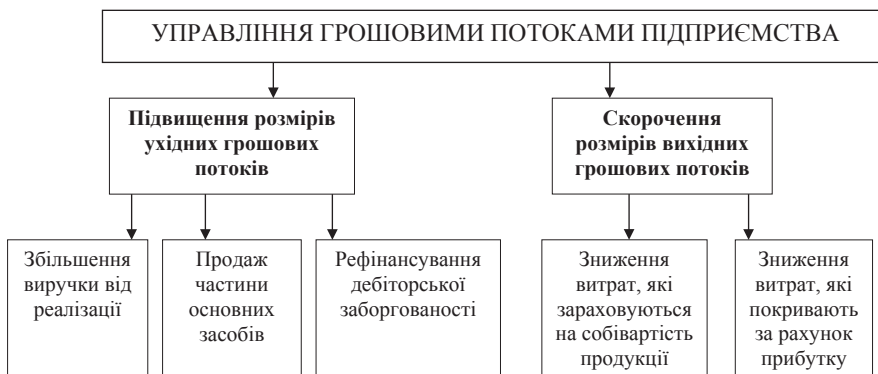

Рис. 1. Підходи до управління грошовими потоками підприємства

Жорсткість контролю всіх видів витрат також має свої позитивні моменти. Засвідчено, коли компанія починає рееструвати вихідні міжміські дзвінки співробітників, загальна кількість дзвінків знижується за рахунок зменшення розмов із особистих питань. Використання платного Інтернету в особистих цілях, телефонні дзвінки по міжміському зв'язку, використання оргтехніки – це ще не всі витрати, яких можна уникнути.

- Упровадження первинного бюджетування. На шляху зниження витрат необхідно впровадити первинне бюджетування. Після того як бюджет був сформований, скликати бюджетний комітет, на якому провести захист запланованих витрат. Можливо, вдасться виявити завищення по статтях витрат.

- Оптимізація грошових потоків. Необхідно відпрацювати список найбільш пріоритетних платежів, у який у порядку зменшення значимості включити такі статті, як електроенергія, заробітна плата, виплати в бюджетні й небюджетні фонди, матеріали, інші витрати.

- Робота з дебіторами й реформування політико-комерційного кредитування, реструктуризація кредиторської заборгованості. Необхідно відмовитися від частини колишніх постачальників сировини й матеріалів, які поставляли сировину й матеріали за завищеними цінами.

- Стимулювання продаж. Одна із широко розповсюджених помилок полягає в тому, що в умовах кризи багато компаній намагаються збільшити приплив надходження коштів, піднімаючи ціну на продукцію без попереднього дослідження ринку. Активізація продажів у ситуації кризи повинна виражатися в розвитку відносин з наявними клієнтами й залученні нових, наданні пропозиції ринку нової продукції, а також у перегляді наявної системи знижок і пільг для покупців. Проведення обмеженого маркетингового дослідження надасть можливість відмовитися від незатребуваних характеристик, а отже, скоротити витрати. Виділення групи товарів, що приносять компанії найбільший прибуток; перегляд асортиментної й цінової політики компанії.

- Розв'язання стратегічних завдань форованого розширення експортної діяльності. Ураховуючи складний і довгостроковий процес проникнення на ринки західних держав і відверту загрозу національній безпеці від продовження кризи, основним напрямом діяльності цієї системи, безумовно, має бути повернення на ринки Східної Європи і країн СНД. Це передбачає максимальне використання наявного «правового простору» цієї діяльності, розробку перспективного плану діяльності підприємства, його стратегічний розвиток.

Найважливішим чинником стійкості й розвитку підприємства є здійснення та використання низки заходів щодо подолання фінансової кризи, тому що, щоб грамотно керувати виробництвом, активно впливати на формуван-

ня показників фінансової діяльності, необхідно постійно використовувати різні інструменти для покращення фінансового стану.

Шляхами подолання фінансової кризи (покращення фінансового стану) на підприємстві є такі:

- фінансова дисципліна (стан дотримання органами державної влади й місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання всіх форм власності, об'єднаннями громадян, посадовими особами, громадянами України та іноземними громадянами визначених законодавством і нормативно-правовими актами фінансово-правових норм);

- постійний моніторинг виробничо-господарської діяльності підприємства;

- скорочення прострочених зобов'язань;

- підвищення ліквідності майна;

- використання більш прогресивних методів управління фінансово-економічною діяльністю, що сприятиме зростанню ефективності управління;

- здійснення реструктуризаційних заходів у сфері фінансів;

- проведення фінансового оздоровлення підприємства (система заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства, що реалізуються за допомогою сторонніх юридичних або фізичних осіб, спрямовані на запобігання оголошенню підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації), та низка інших заходів [3, с. 106].

Зрозуміло, що для виходу з кризового стану й поліпшення фінансового стану ці заходи вирізнятиме більша чи менша глибина, комплексність, системний характер вияву, радикальність проведених заходів, більша чи менша жорсткість контролю за їх виконанням тощо. Лише за умови комплексного підходу до вирішення проблем фінансового характеру можливе швидко (протягом 1–3 років) відновлення фінансового стану підприємства, що підтверджує як досвід високо розвинених країн, так й досвід діяльності підприємств в умовах перехідної економіки.

Висновки. Фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства, а пошук шляхів покращення фінансового стану – важлива складова управлінської діяльності. Для забезпечення задовільного фінансового стану на кожному підприємстві в загальній системі фінансового менеджменту необхідно розробити й забезпечити реалізацію системи аналізу та оцінювання фінансового стану, адаптованої до особливостей функціонування цього підприємства на ринку, завдань його фінансової стратегії й політики, фінансової ментальності власників тощо.

Першочерговим етапом покращення фінансового стану вітчизняних підприємств є пошук оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, яке забезпечило б мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Головним із